

Эмомалӣ Насриддинзода: «Дар Паём таҳия ва қабулу татбиқи якчанд ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ, аз қабилӣ 1 концепсия, 1 стратегия ва беш аз 5 барномаи давлатӣ пешбинӣ гардид»

Паёмҳои ҳамасолаи Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва ташаббусу ибтикороти таърихӣ ин фарзанди фарзонаи миллат ба мардуми шарафманди кишвар пайваста рӯҳу илҳоми тоза мебахшанд. Онҳо инчунин бо дарназардошти манфиатҳои миллӣ давлатӣ пешбурди сиёсати «дарҳои кушод», инчунин роҳандозии ҳамкориҳои мутақобилан судманд бо кишварҳои ҷаҳон ва созмонҳои минтақавию байналмилалӣ барои ояндаи дурахшон ва рушду нумӯи минбаъдаи кишварамон имконияти нав ба нави иқтисодӣ ва иҷтимоиро фароҳам месозанд. Ёрдамчиҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои рушди иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеа Эмомалӣ Насриддинзода дар ин бора чунин изҳори назар кард:

Банақшагирии стратегӣ ва дурнамои сиёсати давлатӣ дар заминаи Паёми Пешвои миллат

Паёмҳои Президенти кишвар муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олӣ барои тамоми соҳаҳои хоҷагидорӣ мамлакат ҳамчун раҳнамое арзёбӣ мешаванд, ки ба татбиқи тадриҷӣ ҳадафҳои стратегии мамлакат, аз ҷумла беҳтар намудани шароити иқтисодиву иҷтимоӣ, маърифатнокии ҷомеа, таҳкими ғояҳои сулҳу субот ва истиқлолияти давлатӣ нигаронида шуда, бо таҳлилҳои амиқ, натиҷагириҳои асоснок ва масъалагузориҳои мушаххас ба рушду равнақи тамоми соҳаҳои кишвар алоқаманд мебошанд.

Нуктаи меҳвари паёмҳои Пешвои миллат фарогири масъалаҳои банақшагирии стратегӣ ва дурнамосозии давлатии соҳаҳои иқтисоду саноат, энергетика, роҳу нақлиёт, амнияти мудофия, ҳифзи ҳуқуқи тартибот, тандурустӣ, фарҳанг, илму маориф, ҳифзи иҷтимоии аҳоли, ҷавонон, варзиш, сайёҳӣ ва сиёсати хориҷӣ мебошад.

Сарвари давлат дар Паёми навбатии худ ба Маҷлиси Олии мамлакат банақшагирии самти иқтисоди миллиро мавриди таваҷҷуҳи махсус қарор дода, таъкид намуданд, ки «дар шароити таҳаввулоти босуръату пешгӯинашавандаи иқтисоди ҷаҳонӣ, рақобатҳои шадид барои дастрасӣ ба захираҳо ва пайомадҳои тағйирёбии иқлим бояд дар кишвар тамоми воситаҳои муосири фаългардонии сармоягузорӣ ба таври васеъ истифода бурда шаванд».

Бо ин назардошт таъкид намуданд, ки механизми маблағгузориҳои фондҳои махсус дар самти татбиқи «лоиҳаҳои сабз», хусусан роҳандозии барномаву лоиҳаҳои мақсадноки рушди «иқтисоди сабз», аз ҷумла «энергияи сабз» бояд васеъ ҷорӣ карда шавад.

Қобили зикр аст, ки мавриди таваҷҷуҳи бевосита қарор додани самти мазкур бо дарназардошти захираву имконияти кишвар дар Паёми Пешвои миллат, пеш аз ҳама, барои ноил гардидан ба яке аз ҳадафҳои стратегии

мамлакат – саноатикунони босуръат мусоидати амиқ намуда, дурнамои рушд ва таҳкими низоми иқтисоди ҷумҳуриро таъмин месозад.

Ҳамчунин дар самти таҳкими соҳаи мазкур зикр карда шуд, ки дар ин раванд ба таъсиси маҷмааҳои саноатӣ, паркҳои технологӣ, таҳия ва татбиқи лоиҳаҳои шарикӣ давлат ва бахши хусусӣ, ҷорӣ кардани технологияҳои инноватсионӣ, истифодаи таҷҳизоти каммасрафи барқӣ ва ҷалби боз ҳам бештари сармояи мустақим бояд эътибори аввалиндараҷа дода шавад. Аз ҷумла, дар се соли минбаъда бо мақсади таъсис додани 30 парки технологӣ ва минтақаи саноатӣ дар шаҳру ноҳияҳои дурдасти мамлакат барои бо шуғл таъмин намудани аҳоли тадбирҳои зарурӣ андешида шаванд.

Ҳамчунин бояд зикр намуд, ки бевосита барои муайянсозии дурнамои рушд ва инкишофи бахшҳои гуногуни хоҷагии мамлакат дар Паёми Пешвои миллат таҳия ва қабулу татбиқи якчанд ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ ва дурнамосозии давлатӣ, аз қабилӣ 1 концепсия, 1 стратегия ва беш аз 5 барномаи давлатӣ пешбинӣ гардид. Аз ҷумла:

- 1) Концепсияи мудофияи миллӣ;
- 2) Стратегияи миллии рушди истеҳсоли коркарди пахта ва саноати нассочӣ;
- 3) Барномаи азхудкунӣ ва дар дохили мамлакат то маҳсулоти ниҳой коркард намудани металлҳои ранга аз конҳои муайяншуда, аз ҷумла сурма, литий, волфрам, никел ва дигар металлҳо;
- 4) Барномаи давлатии азхудкунии заминҳои нави обёришаванда ва барқарорсозии заминҳои аз гардиши кишоварзӣ берунмонда барои давраи миёнамуҳлат;
- 5) Барномаҳои миёнамуҳлати рушди шуғл дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- 6) Барномаи миёнамуҳлати тайёр кардани кадрҳои касбии зинаи ибтидоӣ ва миёна аз ҳисоби ҷавонон барои соҳаҳои иқтисоди миллӣ;
- 7) Барномаҳои маҳаллии кор бо ҷавонон.

Барои истифодаи самаранок мақсаднок ва ҳадафмандонаи захираҳои табиӣ кишвар, пурзӯр намудани ҳиссаи иқтисоди миллӣ, истифодаи манфиатноки он ба Ҳукумати мамлакат супориш дода шуд, ки «Барномаи азхудкунӣ ва дар дохили мамлакат то маҳсулоти ниҳой коркард намудани металлҳои ранга аз конҳои муайяншуда, аз ҷумла сурма, литий, волфрам, никел ва дигар металлҳо»-ро таҳия ва мавриди амал қарор диҳад.

Ҳамчунин таъкид ба амал оварда шуд, ки бо мақсади зиёд кардани ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ барои беҳтар намудани ҳолати мелиоративии заминҳо ва таҷдиду барқарорсозии иншооти обёрӣ Вазорати кишоварзӣ, Кумитаи давлатии идораи замин ва геодезӣ, Агентии беҳдошти замин ва обёрӣ, Академияи илмҳои кишоварзӣ лоиҳаи «Барномаи давлатии азхудкунии заминҳои нави обёришаванда ва барқарорсозии заминҳои аз гардиши кишоварзӣ берунмонда барои давраи миёнамуҳлат»-ро таҳия ва ба Ҳукумати мамлакат пешниҳод намоянд.

Пешвои миллат ибраз намуданд, ки бо шуғли пурмаҳсул таъмин намудани аҳоли яке аз ҳадафҳои стратегии давлат ба ҳисоб рафта, барои татбиқи он қабули барномаҳои соҳавию минтақавӣ зарур аст. Вобаста ба

ин, ба Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли дастур дода шуд, ки «Барномаҳои миёнамуҳлати рушди шуғл»-ро омода ва амалӣ намояд. Ҳамчунин дар ин замина оид ба соҳибкасб намудани шаҳрвандон, аз ҷумла ҷавонон, дар асоси таҳлили вазъи бозори меҳнати дохиливу хориҷӣ, бобати таҳияи лоиҳаи «Барномаи миёнамуҳлати тайёр кардани кадрҳои касбии зинаи ибтидоӣ ва миёна аз ҳисоби ҷавонон барои соҳаҳои иқтисоди миллӣ» дастур дода шуд.

Дар робита ба ин чиҳати бо дастгириву ғамхорӣ фаро гирифтани ҷавонон, ҳалли мушкилоти ҳаёти онҳо ва истифодаи дурусту оқилона аз ин захираи стратегияи миллӣ ба хотири ободиву пешрафти Ватан ва таъмини амнияти суботи ҷомеа дар заминаи паёмҳои Пешвои миллат имсол «Барномаи миллии рушди иҷтимоии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2022-2026» ва «Барномаи давлатии тарбияи ватандӯстӣ ва таҳкими ҳувияти миллии ҷавонони Тоҷикистон барои солҳои 2023-2027» қабул гардиданд.

Дар ин замина таъкид гардид, ки аз ҷониби Кумитаи ҷавонон ва варзиш якҷо бо мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо барномаҳои маҳаллии кор бо ҷавонон қабул карда шаванд.

Қабули ҳуҷҷатҳои болозикр дар рушди низоми иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва ҳуқуқии кишвар заминаи мусоид эҷод менамоянд.

Таваҷҷуҳи афзуни Пешвои миллат ба соҳаҳои иҷтимоии давлат

«Тоҷикистон давлати иҷтимоӣ буда, барои ҳар як инсон шароити зиндагии арзанда ва инкишофи озодонаро фароҳам меорад». Ин меъёр ҳанӯз дар оғози давлатдорӣ навини мо дар моддаи 1 Конститутсияи кишвар муқаррар гардида, ҳифзи иҷтимоии аҳоли, илму маориф, тандурустӣ ва фарҳанг ҳамчун самтҳои асоситарин ва афзалиятноки сиёсати давлатӣ дар маркази таваҷҷуҳи Ҳукумати мамлакат қарор доранд.

Чи тавре ки аз Паёми Пешвои миллат бармеояд, дар панҷ соли охир сатҳи некуаҳволии мардум тадриҷан баланд шуда, даромади пулии аҳоли аз 41,1 миллиард сомони соли 2018 дар соли 2022 ба 87 миллиард сомонӣ расонида шуд, яъне 2,1 баробар зиёд гардид. Музди миёнаи меҳнат дар кишвар якуним баробар ва андозаи нафақаи ниҳой 1,3 баробар афзоиш ёфт. Дар натиҷа сатҳи камбизоатӣ аз 27,4 фоизи соли 2018 дар соли 2022 то 22,5 фоиз коҳиш дода шуд.

Дар ин давра беш аз 900 000, аз ҷумла 190 000 ҷойҳои кории нав дар соли 2022 таъсис дода шуданд, ки ба беҳтар гардидани вазъи шуғли аҳоли дар кишвар мусоидат менамоянд.

Ҳаҷми умумии хароҷоти буҷети давлатӣ ба соҳаҳои иҷтимоӣ аз 9,1 миллиард сомони соли 2018 дар соли 2022 то 14,7 миллиард сомонӣ ё 62 фоиз зиёд гардид. Дар панҷ соли охир танҳо барои рушди соҳаҳои маориф ва тандурустӣ 36 миллиард сомонӣ равона гардида, ҳиссаи маблағгузори

соҳаҳои иҷтимоӣ дар ҳаҷми умумии хароҷоти буҷети давлатӣ 44 фоизро ташкил дод.

Дар давраи зикршуда аз ҳисоби ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузори 842 биноӣ муассисаи таълимӣ барои 382000 хонанда, аз ҷумла дар соли 2022-юм 190 биноӣ таълимӣ барои 87 000 хонанда ба истифода дода шуда, дар зарфи 31 соли истиқлолияти давлатӣ 3430 муассисаи нави таълимӣ барои қариб якуним миллион хонанда ба истифода дода шудааст. Ҳол он ки дар 70 соли замони Шӯравӣ ҳамагӣ 3229 муассисаи таълимӣ бунёд гардида буд.

Имрӯз дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии кишвар 2 миллиону 300 ҳазор нафар хонандагон ба таҳсил фаро гирифта шудаанд, ки соли 1991 ин нишондиҳанда ҳамагӣ 1 миллиону 325 ҳазор нафарро ташкил меод.

Инчунин агар то соли 1991 дар мамлакат ҳамагӣ 2862 муассисаву иншооти тандурустӣ бо 52 ҳазору 800 нафар корманд фаъолият дошта бошанд, пас дар даврони соҳибистиқлолӣ, хусусан дар 25 соли охир 2827 муассисаву иншооти тандурустӣ мавриди баҳрабардорӣ қарор дода шудаанд.

Ҳоло шумораи муассисаҳои тандурустии мамлакат нисбат ба соли 1991 қариб ду баробар зиёд гардида, ба 5116 ва кормандони онҳо ба 79 000 нафар расидааст.

Бо мақсади беҳтар намудани вазъи иҷтимоии аҳоли пешниҳод гардид, ки аз 1 март соли 2023 музди меҳнати амалкунандаи кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, хизматчиёни ҳарбӣ 25 фоиз ва дигар кормандони ин мақомот 20 фоиз; аз 1 июли соли 2023 музди меҳнати кормандони муассисаҳои маориф, илм, тандурустӣ, соҳаи ҳифзи иҷтимоӣ ва стипендияҳо 20 фоиз; андозаи нафақаи заминавӣ 20 фоиз; нафақаҳои суғуртавие, ки дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи нафақаҳои суғуртавӣ ва давлатӣ» таъйин ва пардохт мегарданд, ба андозаи сатҳи таварруми ду соли охир, вале на камтар аз 16 фоиз индексатсия, яъне зиёд карда шаванд.

Роҷеъ ба нақши маориф бори дигар таъкид шуд, ки бунёди миллати мутамаддин аз маориф оғоз меёбад ва ғамхорӣ кардан ба илму маориф, яъне ҳалли масъалаҳои дар ин самт ҷойдошта – сармоягузори ба хотири рушди неруи инсонист.

Мақсад аз амалӣ сохтани тамоми иқдомот дар самти рушди илму маориф баланд бардоштани сатҳи саводнокиву маърифатнокии миллат, мунтазам беҳтар гардонидани сатҳу сифати таълим ва тарбияи кадрҳои ба талаботи замона ҷавобгӯ арзёбӣ шуд.

Соли 2022 аз ҳисоби буҷети давлатӣ ба соҳаи маориф 6 миллиарду 304 миллион сомонӣ ҷудо гардид, ки нисбат ба соли 2021-ум 707 миллион сомонӣ ё худ 12,6 фоиз зиёд буда, қариб 19 фоизи ҳаҷми умумии хароҷоти буҷетро ташкил медиҳад.

Таъкид шуд, ки муассисаҳои илмиву таҳқиқотӣ ва таҳсилоти олиро мебоянд бо истифода аз имконияте, ки давлат ва Ҳукумати мамлакат фароҳам оварда истодааст, бо роҳи анҷом додани кашфиёту ихтироот, ҷорӣ намудани усулҳои инноватсионии пешбурди таҳқиқоти илмӣ ва техникаву

технологияҳои муосир дар рушди минбаъдаи иқтисоди миллиамон саҳми фаъолтар гузоранд.

Пешвои миллат вобаста ба тамоюли афзуншавии аҳолии мамлакат дар қиёс ба соли 1991, ки 5 миллион нафар ва ба ҳолати моҳи июли соли 2022-юм 10 миллион нафарро ташкил дод, таъкид доштанд, ки барои беҳтар намудани сатҳи сифати хизматрасонии тиббӣ ва дастрасии аҳоли ба он бунёди муассисаҳои нав, навсозии муассисаҳои мавҷуда ва бо таҷҳизоти муосир муҷахҳаз гардонидани онҳо зарур аст. Дар ин замина, тайи ду соли охир аз ҷониби Ҳукумати мамлакат ба муассисаҳои тандурустии кишвар ба маблағи зиёда аз 1 миллиард сомонӣ беш аз 200 номгӯй таҷҳизоту дастгоҳҳои муосир дастрас карда шудаанд.

Аз рӯи натиҷагириҳои Сарвари давлат, бо вучуди он ки дар самти пешгирӣ кардан ва таъоботи беморон дастоварду пешравиҳои муайян ба назар мерасанд, вале тарбияи кадрҳо, хусусан, дар коллеҷҳои тиббии ҳам давлатӣ ва ҳам хусусӣ, аз рӯи ҳамаи ихтисосҳо бо кадрҳои баландихтисос таъмин намудани муассисаҳои тандурустӣ ва сатҳи хизматрасонӣ ба аҳоли беҳбудӣ металабанд. Инчунин рушди саноати дорусозӣ аз ҷумлаи масъалаҳои муҳимтарини соҳа арзёбӣ шуд.

Сиёсати давлатӣ дар самти тақвияти мавқеи бонувон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон самти афзалиятнок дониста шуда, тайи солҳои соҳибистиқлолӣ Ҳукумати мамлакат бо мақсади дастгирии занону бонувон ва баланд бардоштани мавқеи онҳо дар ҷомеа бисёр тадбирҳои судмандро амалӣ намудааст. Барои мисол, зикр шуд, аз шумораи умумии хизматчиёни давлатӣ 25 фоиз, аз ҷумла қариб 20 фоизи кадрҳои роҳбарикунандаро бонувону занон ташкил медиҳанд. Бонувону занон дар соҳаи маориф 73 фоиз, тандурустӣ 71, фарҳанг 47, бонқдорӣ 39, алоқа 25, аз ҷумла дар соҳаи хизматрасонии иттилоотӣ қариб 40 фоизро ташкил медиҳанд.

Пешвои миллат аз нақши грантҳои президентӣ дар густариши фаъолияти соҳибкории занону бонувон ва беҳтар шудани шароити оилавии онҳо ёдовар шуда, қайд намуданд, ки занону бонувони соҳибкор дар рушди иқтисоди кишвар таъсири назаррас доранд.

Мутобиқи дурнамои сиёсати давлатӣ дар самти бонувон, ҷалби онҳо ба корҳои давлатӣ ва ҷамъиятӣ минбаъд низ густариш бахшида мешавад, зеро онҳо қувваи бузурги ҷомеа буда, давлату Ҳукумат ба неруи ташаббусҳои онҳо ҳамеша эътибор дорад.

Сиёсати давлатии кор бо ҷавонон аз оғози давлатдорӣ миллии мо мавриди тавачҷуҳи хоси Пешвои миллат ва Ҳукумати мамлакат қарор дошта, дар ин самт марҳила ба марҳила тадбирҳои судманд рӯи кор оварда мешаванд, зеро ба таъкиди Сарвари давлат, **«ҷавонон ояндаи давлату миллат, қувваи пешбарандаи ҷомеа ва захираи стратегии давлату Ҳукумати мамлакат мебошанд».**

Чунончи аз мушоҳидаи падидаҳои ҷолибҳои ҷаҳони муосир баръало маълум мегардад, дар асри мо идеяву назарияҳои нав омилҳои асосии рушди ҷомеаву давлат ба шумор рафта, тарбияву парвариши насли солиму ватандӯст дар руҳияи арзишҳои миллӣ, ҷавонони хушзавқу ихтироъкор ва

истифодаи самараноки неруи зеҳнии онҳо кафолати таъмини рушди устувор ва ояндаи пойдори ҳар ҷомеаву давлат маҳсуб меёбад.

Рушди сиёсати ҳуқуқӣ дар меҳвари Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Баъди ба даст овардани Истиқлолияти давлатӣ, махсусан бо қабул гардидани Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва тағйиру иловаҳои минбаъдаи он падидаи «Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» ҳамчун ҳуҷҷати муҳими сиёсиву ҳуқуқӣ ва стратегӣ рӯи кор омад.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақоми олии қонунгузор дар даврони Истиқлол 23 маротиба бо паёмҳои худ дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии кишвар баромад намуданд.

Таҳлили паёмҳои Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон собит месозад, ки онҳо вобаста ба вазъи иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва сиёсиву ҳуқуқӣ, бо таҳлилҳои воқеии вазъи кишвар ва ҷомеаи ҷаҳонӣ мавриди арзёбӣ сурат гирифта, соҳаҳои мухталифи ҳаёти ҷамъиятӣ, бо дарназардошти вазъи кунунӣ, мушкилот, роҳҳои ҳал ва дурнамо, мавриди баррасӣ қарор дода мешаванд.

Яке аз масъалаҳои меҳварӣ ва бунёдиро дар паёмҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон самтҳои мухталифи сиёсати ҳуқуқии кишвар фарогир буда, заминаи онро таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқии ба рушди низоми ҳуқуқӣ нигаронидашуда, такмили санадҳои меъёрии ҳуқуқии мавҷуда, бо мақсади таҳкими қонуният, тартиботи ҳуқуқӣ, таъмини амнияти озуқаворӣ, устувории низоми иқтисодиву иҷтимоӣ, фаъолияти соҳибкорӣ, рушди соҳаи сайёҳӣ ва бо ин васила, таҳкими фаъолият бо мақсади рушди низоми қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил медиҳад.

Сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар заминаи сабаб ва омилҳои гуногун рушд намуда, яке аз воситаҳои муҳим дар такмили он маҳз паёмҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шумор мераванд. Ин ҳуҷҷати муҳимми стратегӣ дар самти ислоҳоти низоми қонунгузорӣ оид ба қабули санадҳои нави меъёрии ҳуқуқӣ, ворид намудани тағйиру иловаҳо ба кодексҳо ва қонунҳо, такмили фаъолияти мақомотҳои ҳуқуқэҷодкунанда, таҳкими фаъолияти мақомотҳои татбиқкунандаи ҳуқуқ, беҳтар намудани сифати қонунҳо ва воқеигардонии онҳо ба ҳаёти иқтисодиву иҷтимоӣ, сиёсиву ҳуқуқӣ ва бо ин васила, мутобиқ гардонидани онҳо ба стандартҳои милливу байналмилалӣ мусоидат менамояд.

Бояд зикр намуд, ки хусусияти асосии сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистонро аз санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, стратегияҳо, концепсияҳо, барномаҳои давлатӣ ва санадҳои татбиқӣ ҳуқуқ иборатанд. Дар баробари ин, сиёсати ҳуқуқии кишвар дар иртибот бо самтҳои асосии сиёсати давлат амалӣ гардида, заминаи ҳуқуқии сиёсати иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва самтҳои дигари сиёсати давлати соҳибистиқлоли Тоҷикистонро ташкил медиҳад.

Дар баробари ин, қобили тазаккур аст, ки меҳвари сиёсати ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистонро арзиши олий будани ҳуқуқу озодиҳои инсон ва ҳифзи онҳо, гуногунандешии сиёсӣ, баробарии шаклҳои гуногуни моликият, аз ҷумла моликияти хусусӣ, фаъолияти озоди иқтисодӣ ва соҳибкорӣ, рақобати озод дар иқтисодиёт ташкил медиҳанд.

Метавон ибраз намуд, ки бахшҳои меҳвариву бунёди ва асосии Паёми имсолаи Пешвои миллатро дар самти рушди сиёсати ҳуқуқӣ чунин масъалаҳо фарогир мебошанд:

1. Бо мақсади идома додани ислоҳоти соҳа ва танзими муносибатҳои иҷозатдиҳӣ ва иҷозатномадиҳӣ пешниҳод карда шуд, ки қонунгузори соҳа такмил дода шуда, муносибатҳои зикршуда дар доираи як санади меъёрии ҳуқуқӣ танзим ва шумораи онҳо то 60 фоиз ихтисор карда шавад. Ин ташаббус имкон фароҳам меорад, ки ба самти фаъолияти соҳибкорӣ, истеҳсолӣ, хизматрасонӣ ва амсоли ин имтиёзҳои содагардонидашудаи фаъолияти қорӣ гардида, низоми санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар самти мазкур муттаҳид карда шаванд.

2. Ҳамчунин бо таваҷҷуҳ ба фароҳам овардани заминаи муносири ҳуқуқӣ барои ҳалли масъалаҳои беҳтар намудани сифати хизматрасониҳо, паст кардани арзиши хизматрасониҳои алоқаи мобилӣ ва интернет ва дастрас гардонидани интернет ба баландсуръат дар тамоми минтақаҳои кишвар, аз ҷумла шаҳру ноҳияҳои дурдаст ва бо дарназардошти пешравию таҳаввулот дар ин соҳа дар миқёси ҷаҳон бавуҷудода сохтору мақомоти марбута вазифадор карда шуданд, ки Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи алоқаи барқӣ»-ро дар таҳрири нав таҳия ва пешниҳод намоянд.

3. Бо мақсади рушди устувор ва босуръати мамлакат, махсусан, амалӣ намудани стратегияҳо, барномаҳои дарозмуддат ва миёнамуҳлати кишвар зарур шуморида шуд, ки заминаҳои ҳуқуқии онҳо сари вақт ва босифат таъмин карда шаванд. Ин вазифа аз мақомоти ҳуқуқэҷодкунанда, пеш аз ҳама, аз парламенти кишвар талаб менамояд, ки фаъолияти ҳудро ҳамаҷониба тақвият бахшад. Дар шароити кунунӣ санадҳои меъёрии ҳуқуқии аз ҷониби парламони кишвар қабулгардида танзимгари муносибатҳои мухталифи ҷомеа дар самтҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ, сиёсӣ, фарҳангӣ ва ғайра ба шумор рафта, боиси рушди кишвар гардидаанд. Пешвои миллат баҳри тақвияти фаъолият дар ин самт ибраз доштанд, ки «вазифаҳои дар назди мо қарордошта тақозо менамоянд, ки фаъолияти Маҷлиси Олий барои қабули қонунҳои саривақтии мукамал ва босифат боз ҳам тақвият бахшида шавад. Ин масъала, дар навбати худ, ҳамкориҳои доимии парламенти бо дигар мақомоти ҳуқуқэҷодкунанда, аз ҷумла бо субъектҳои дорои ҳуқуқи ташаббуси қонунгузорӣ ва татбиқи ҳуқуқ талаб менамояд». Яъне, вакилони парламон танҳо дар ҳамкорӣ бо дигар мақомоти ҳуқуқэҷодкунанда, аз ҷумла бо субъектҳои дорои ҳуқуқи ташаббуси қонунгузорӣ ва татбиқи ҳуқуқ метавонанд оид ба талаботи рӯз мутобиқ намудани қонунҳо саҳм гузоранд ва лоиҳаи қонунҳои ба талаботи рушду пешрафти ҷомеа мувофиқро таҳия ва пешниҳод намоянд. Танҳо чунин раванд метавонад дар муқаррарномаи меъёрҳо ба низоми рушди соҳаҳои

ҳаёти давлативу ҷамъиятӣ мусоидат намуда, механизми фаъолияти ҳуқуқэҷодкуниро тақвият бахшад.

4. Бо дарназардошти рушди минбаъдаи муносибатҳои ҷамъиятӣ, таҳкими кафолатҳои судии субъектҳои ин муносибатҳо зарур аст, ки фаъолияти мақомоти судӣ пайваста таҳкиму такмил дода шавад. Бояд зикр намуд, ки таҳкими фаъолияти мақомоти татбиқкунандаи ҳуқуқ, аз ҷумла мақомоти судӣ ҳамчун василаи муҳим дар амалигардонии воқеии меъёр, стандарт ва нишондодҳои асосии пешбиникардаи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ба шумор меравад. Мақомоти судӣ ҳамчун шохаи мустақили ҳокимият таъмингари қонуният ва адолати судӣ мебошад, ки пайваста дар паёмҳои Президенти мамлакат дар самти тақвияти таъмини кадрҳои баландихтисос ва кордон ба ин ниҳод ва бартарафсозии монеаҳо дар фаъолияти онҳо ҷойдошта, масъалагузори мегардад. Вобаста ба ин, Пешвои миллат таъкид доштанд, ки «Суди Олӣ ва Суди Олии иқтисодиро зарур аст, ки оид ба бартараф намудани камбудиву норасоӣҳои ҷойдошта, интиҳобу ҷобачогузори дурусти кадрҳо, баланд бардоштани сатҳи таҳассусӣ ва омодагии касбии судяҳо тадбирҳои муассир андешанд».

5. Барои пешгирӣ намудани ҷиноятҳои дорои хусусияти экстремистиву террористӣ ва ҷиноятҳои, ки бо истифодаи технологияҳои иттилоотиву коммуникатсионӣ содир карда мешаванд, таъсис додани Маркази ягонаи иттилоотӣ зарур шуморида шуд. Бо ин назардошт ба Прокуратураи генералӣ, Кумитаи давлатии амнияти миллӣ ва Вазорати корҳои дохилӣ супориш дода шуд, ки якҷо бо дигар вазорату идораҳо масъалаи таъсиси маркази зикршударо омӯхта, пешниҳодҳои худро ба Ҳукумати мамлакат манзур намоянд. Пешвои миллат ибраз намуданд, ки «имрӯзҳо гурӯҳҳои террористиву экстремистӣ барои даъват ва ҷалб намудани шаҳрвандон ба сафҳои худ бо истифода аз технологияҳои муосири иттилоотӣ роҳу усулҳои навро истифода карда, ҷавонони камтаҷрибаву ноогоҳро бо ғояҳои тундгароӣ гумроҳ месозанд». Вобаста ба ин, аз мақомоти дахлдор ҳамоҳангсозии фаъолият дар самти ошкор ва пешгирӣ намудани хавфу хатарҳои террористиву экстремистӣ ҷиддан тақозо гардида, вусъат бахшидани корҳои фаҳмондадиҳӣ барои пешгирии гаравидани ҷавонон ба равияҳои ифротгаро ва тарбияи онҳо дар рӯҳияи садоқат ба халқу Ватан ва эҳтиром ба арзишҳои умуминсонӣ таъкид карда шуд.

Дар умум, Паёми навбатии Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон паҳлуҳои мухталифи сиёсати ҳуқуқии кишварро, махсусан дар самти такмили санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба масъалаҳои иҷозатдиҳӣ ва иҷозатномадиҳӣ, алоқаи барқӣ, пешгирии терроризму экстремизм ва дар маҷмуъ, масоили таҳкими фаъолияти мақомоти қонунгузори фарогир буда, ҳамчун ҳуҷҷати муҳими сиёсиву ҳуқуқӣ ва стратегӣ ба таъмини рушди низоми қонунгузори кишвар мусоидат хоҳад кард.

Таъкидҳо бобати сиёсати хориҷӣ ва ташаббусҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ташаббусҳои ҷаҳонӣ татбиқшудаи ҷониби Тоҷикистон оид ба масоили об, аз қабили «Соли оби тоза» (соли 2003), Даҳсолаи амалиёти «Об барои ҳаёт» (солҳои 2005-2015), «Дипломатияи об ё риштаи ҳамкорӣ дар масоили об» (соли 2013) ва Даҳсолаи байналмилалӣи амал «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028», ки мавриди амал қарор дорад, далели возеҳи нуфузу эътибори ҷаҳонӣ Пешвои миллати тоҷикон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва мубрамияти масоили баррасишаванда мебошанд.

Мубрамияти хос доштани масъалаи ҳифзи муҳити зисти солим дар ҷаҳони муосир ҳамчун заминаи асосӣ таъминкунандаи ҳаёти наслҳои ояндаи башарият, бо дарназардошти тағйирёбии иқлим, таъсири инсон ба табиат – рушди рӯзафзуни технология ва намудҳои гуногуни саноат воқеияти бебаҳс аст. Дар ин миён яке аз масоили ҳалталаб пешгирии обшавии пиряхҳо, ки захираи бунёдии оби ошомидани тоза арзёбӣ мешаванд.

Маҳз дарки ҳамин воқеияти табиӣ сайёра аст, ки масоили тағйирёбии иқлим, норасоии оби ошомиданӣ, обшавии пиряхҳо ва таъмини амнияти экологии инсоният зарфи бист соли охир дар меҳвари ташаббусҳои байналмилалӣи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор доранд.

Тоҷикистон ҳамчун кишвари соҳибистиқлол ба 10 конвенсияи байналмилалӣи соҳаи муҳити зист шомил буда, ба ҳайси узви фаъоли созмонҳои минтақавӣ байналмилалӣ рисолати хешро дар ҳалли масъалаҳои глобалӣ шарафмандона амалӣ менамояд.

Ин таъкид, ки тағйирёбии глобалӣи иқлим ба сифати яке аз мушкилоти муосир, пеш аз ҳама, ба ҳолати пиряхҳо, захираҳои барф ва об таъсири манфӣ мерасонад, борҳо аз ҷониби Пешвои миллат аз минбарҳои созмонҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ садо додааст. Ҳамчунин бо истидлолу таҳлили амиқ манзур шуда, ки коҳиш ва харобшавии минбаъдаи манбаҳои обҳои ошомиданӣ дар сайёра метавонад аҳли башарро ба фалокатҳои зиёди ҷонӣ, иқтимоӣ ва иқтисодӣ дучор намояд. Биноан, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон борҳо ҷомеаи ҷаҳониро барои таҳия ва татбиқи ҳар чи зудтари чораҳои зурурии муштарак оид ба ҳалли масоили экологӣ даъват намуданд.

Аз ҷумла, 3 март соли 2021 зимни суханронӣ дар мулоқоти якуми панелии сатҳи баланд оид ба масъалаҳои об ва иқлим дар сӯғаи видеоконференсия пешниҳод намуданд, ки соли 2025-ум Соли байналмилалӣи ҳифзи пиряхҳо эълон гардида, санаи 21 март Рӯзи ҷаҳонӣи ҳифзи пиряхҳо муайян карда шавад. Зимнан, қобили зикр аст, ки бори аввал соли 2009 Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон аз минбари Конфронси байналмилалӣ оид ба тағйирёбии иқлим дар Копенгаген зарурати таъсиси Хазиная байналмилалӣи ҳифзи пиряхҳоро пешниҳод карда буданд.

Хушбахтона, Маҷмаи Умумии Созмони Милали Муттаҳид санаи 14 декабр зимни иҷлосияи 77-уми худ қатъномаи «Соли 2025 – Соли байналмилалии ҳифзи пиряхҳо» қабул кард. Мояи ифтихор аст, ки дар асоси ин қатънома ибтикороти Пешвои муаззами миллат бобати **(1) эълон шудани 21 март ҳамчун Рӯзи байналмилалии ҳифзи пиряхҳо**; (2) Соли 2025 – Соли байналмилалии ҳифзи пиряхҳо; (3) таъсиси Фонди боварии байналмилалӣ барои саҳмгузори ба ҳифзи пиряхҳо дар назди СММ; (4) соли 2025 доир намудани Конфронси байналмилалӣ оид ба ҳифзи пиряхҳо дар шаҳри Душанбе аз қониби кишварҳои узви СММ дастгирӣ ёфтанд.

Мусаллам аст, ки муътақид сохтани қомеаи қаҳонӣ ва водор намудани созмонҳои байналмилалӣ барои пазироии пешниҳоду ғояҳои мавриди назари хеш кори саҳлу осон набуда, силсилаи тадбирҳои муназзаму мушаххас ва аз ҷиҳати ҳуқуқиву дипломатӣ асосноку нозукбинонаро тақозо менамояд. Истиқболи ташаббуси панҷуми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз қониби қомеаи қаҳонӣ ва қабул шудани қатъномаҳои дахлдор аз тарафи бонуфузтарин созмони байналмилалӣ – Созмони Милали Муттаҳид, иродаи матин, эътимоди қавӣ, завқи волои созандагиву беҳбудбахшӣ, пайгирии устуворонаи Пешвои муаззами миллат аз пешниҳодҳои манзуршуда то фарқоми мусбати онҳост.

Чунончи шоҳид ҳастем, Пешвои миллат пешниҳодҳо ва мавқеи хешро бобати ҳифзи пиряхҳо зарфи ду соли охир дар суҳанрониҳояшон дар ҷаласаи муҳоҳисаҳои созмону анҷуманҳои сатҳи гуногуни қаҳонӣ, аз ҷумла дар муҳоҳисаи умумии Иҷлосияи 76-уми Маҷмаи Умумии Созмони Милали Муттаҳид (24.09.2021, ш. Душанбе), муҳоҳисаҳои мавзуии сатҳи баланд таҳти унвони «Амалисозии иқдомҳо дар соҳаи иқлим» (27.10.2021, ш. Душанбе), ҷаласаи панелии сатҳи баланд оид ба масъалаҳои об ва иқлим (02.11.2021, ш. Душанбе), Нишастии 15-уми сарони кишварҳои Созмони Ҳамкориҳои Иқтисодӣ (28.11.2021, Туркманистон), Паёми солони ба Маҷлиси Олии кишвар (21.12.2021, ш. Душанбе), маросими ифтитоҳи Саммити чоруми оби кишварҳои минтақаи Осиё ва Уқёнуси Ором (23.04.2022, ш. Душанбе), иҷлосияи бисту ҳафтуми Конфронси қонибҳои Конвенсияи қолабии СММ оид ба тағйирёбии иқлим (КОП-27) (07.11.2022, шаҳри Шарм-уш-Шейхи Миср) пайгириро наву муътақидона ёдовар шуда, қабули қатъномаи дахлдорро ба амри ногузире мубаддал сохтанд.

Пешвои миллат дар Паёми хеш ба Маҷлиси Олӣ бо камоли ифтихору сарафрозӣ аз қабули қатъномаи мазкур ёдовар шуда, ҳамзамон ба тамоми кишварҳо, сохторҳои Созмони Милали Муттаҳид ва дигар ташкилотҳои байналмилалӣ минтақавӣ барои дастгирӣ аз ин ташаббуси Тоҷикистон изҳори миннатдорӣ ва мардуми шарифи Тоҷикистонро ба муносибати қабули ин қарори муҳиму таърихӣ самимона табрик гуфтанд.

Ҷиҳати татбиқи иқдомҳои байналмилалии Пешвои миллат дар ҷумҳурӣ якчанд чорабиниҳои сатҳи байналмилалӣ ба нақша гирифта шудаанд. Дар ин росто андешидани тадбирҳои зерини иловагиро ба манфияти кор медонем:

1. Бо мақсади амалисозии ҳадафҳои миллӣ ва байналмилалӣ ва мақсаднок гузаронидани конференси байналмилалӣ оид ба ҳифзи пиряхҳо соли 2025 дар шаҳри Душанбе вазорату идораҳо, ташкилоту муассисаҳо, ниҳодҳои давлатӣ ва ташкилоти байналмилалӣ ва ҷамъиятии дар ҳудуди кишвар фаъолияткунандаро зарур аст, ки мушкilot, масъалаҳо, мавзӯҳо ва таҳқиқоти илмӣ амалии марбут ба ҳифзи пиряхҳо коркард намуда, ба хотири чораандешии дарозмуҳлат дар сатҳи миллӣ, минтақавӣ ва байналмилалӣ барои баррасӣ дар ҳамоиши мазкур пешниҳод созанд.

2. Бо мақсади омӯзиш, нигоҳдорӣ ва ҳифзи пиряхҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон “Барномаи давлатӣ оид ба омӯзиш ва нигоҳдории пиряхҳои Тоҷикистон барои солҳои 2010-2030” (қарори Ҳукумати ҶТ аз 03.05.2010, №209) мавриди амал қарор дорад. Бо мақсади татбиқи Барномаи мазкур воқеияти ҳолати имрӯзаи пиряхҳо бозгӯи он мебошад, ки барои аз нигоҳи ҳуқуқӣ, иқтисодӣ, экологӣ ва амниятӣ нигоҳдорӣ ва ҳифзи пиряхҳои ҳудуди мамлакат Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи пиряхҳо» қабул карда шавад. Қабули қонуни мазкур метавонад барои аз зинаи эътироф ба амалинамоии арзишҳои меъёрии байналмилалӣ оид ба ҳифзи пиряхҳо дар қонунгузории миллӣ такон бахшида бошад.

Қобили зикри хос аст, ки тамоми иқдому тадбирҳои зикршуда, концепсияву барномаҳои пешбинигардида, ташаббусҳои байналмилалӣ Пешвои муаззами миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон равшангари орзуву ормони ҳазорсолаи халқи тоҷик аз сиёсати фарогиру хирадбунёди эшон, ки ҷавҳари онро шукуфоии мамлақату некуаҳволии мардум ташкил медиҳад, сарчашма мегирад.

Дар масири рушду пешрафти бемайлони кишвар, ки аз ҳар сокини худогоҳу ватандӯсти кишвар меҳнату заҳмати огоҳона, зиракии сиёсӣ, ҳисси баланди ватандӯстӣ, қору пайкори якдилонаву дастҷамъона ва иззату шарафи фаъолияти фидокорона баҳри ояндаи дурахшони давлат ва сарбаландии наслҳои миллатро тақозо мекунад, моро зарур аст, ки суҳанҳои илҳомбахш ва дастуру супоришҳои Сарвари давлатамонро, ки раҳкушоӣ мо ба фардои дурахшон мебошанд, сармашқи фаъолият ва қору зиндагии худ қарор диҳем. Тавре ки Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми навбатӣ худ таъкид намуданд, «ҳар яки мо-роҳбарони сохтору мақомоти давлатӣ ва қулли хизматчиёни давлатӣ дар ин ҷода масъулият дорем ва вазифадорем, ки ба халқи азизи Тоҷикистон софдилонаву содиқона хизмат кунем, боз ҳам бештар заҳмат кашем ва барномаҳои созидаву нақшаҳои бунёдкоронаи барои рушди давлат ва ободии Ватан тарҳрезикардаи худро сари вақт ва бо сифати баланд ба анҷом расонем».

Эмомалӣ НАСРИДДИНЗОДА,
Ёрдамчи Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон
оид ба масъалаҳои рушди иҷтимоӣ
ва робита бо ҷомеа